

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I GRAĐANSKOG UČEŠĆA

Podržano od strane
Evropske unije u okviru programa
„Evropa za građane i građanke“

YOU4EU

Podržano od strane
Evropske unije u okviru programa
„Evropa za građane i građanke“

Disklejmjer: Podrška Evropske komisije za izradu ove publikacije ne predstavlja podršku sadržaju, koji odražava samo stavove autora, i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo koje korišćenje informacija sadržanih u publikaciji.

YOU4EU

Preporuke za unapređenje javnih politika nastale su u okviru projekta *YOU4EU – Učešće građana 2.0*. U realizaciji su učestvovalе sledeće organizacije: *Beogradska otvorena škola* (Srbija), *Access Info Europe* (Španija), *Gong* (Hrvatska), *Institut alternativa* (Crna Gora) i *PiNa* (Slovenija).

BOŠ | BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

GONG

institut alternativa

piNa

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I GRAĐANSKOG UČEŠĆA NASTALE U OKVIRU PROJEKTA YOU4EU

Tokom sprovođenja projekta *YOU4EU* utvrdili smo da postoji snažna potreba da se isplaniraju aktivnosti koje će unaprediti transparentnost i građansko učešće. Dokument koji je pred vama predstavlja glavne zaključke, koji su prikupljeni tokom aktivnosti na projektu u svih pet zemalja u kojima je projekat sproveden, kao i seriju specifičnih preporuka koje su upućene Evropskoj uniji i nacionalnim vladama.

GLAVNI ZAKLJUČCI

- Javne institucije i tela na lokalnom, nacionalnom i na nivou EU moraju značajno unaprediti kanale komunikacije i odgovarati mnogo brže i sveobuhvatnije na upite zainteresovane javnosti. Trenutna situacija narušava princip da javne institucije treba da služe javnosti, a ne obrnuto. **Neophodno je osnažiti komunikaciju između građana i javnih vlasti širom Evrope**, i to javne vlasti treba široko da prihvate kako se ceo proces unapređenja komunikacije ne bi zasnivao isključivo na inicijativama građana.
- U mnogim slučajevima, čak i tamo gde postoje pravno uspostavljeni mehanizmi za učešće javnosti u procesu donošenja odluka, **ovi mehanizmi nisu ozbiljno shvaćeni od strane javnih vlasti, koje su koncentrisane na ispunjavanje formalnih uslova za građansko učešće**. Ovi mehanizmi treba da omoguće uključivanje što većeg broja zainteresovanih građana i da vode stvaranju javne uprave koja će efikasno odgovarati na komentare građana.
- Postoji **hitna potreba da se proširi i ojača pravo građana da se uključe u proces donošenja odluka**, tako da građani mogu konstruktivno doprinosti odlukama, kao i rešavanju problema koji ih se tiču, a čime se obezbeđuje da se prilikom odlučivanja uzima u obzir i interes javnosti.

I TRANSPARENTNOST

Standardi transparentnosti na nivou EU

Evropska unija treba da bude uzor svima kada govorimo o transparentnosti. S tim u vezi, EU treba da:

- **Unapredi transparentnost u procesu donošenja odluka:** obezbediti da zakonodavni i procesi donošenja odluka na nivou EU budu u dovoljnoj meri transparentni, a javnost pravovremeno obavestena o njima, kako bi se omogućilo i stvarno učešće građana. Ovo uključuje i potpunu transparentnost kada je reč o diskusijama u Savetu Evropske unije.
- **Unapredi finansijsku transparentnost:** postići transparentnost u trošenju svih sredstava kojima upravlja EU, uključujući i trošenje sredstava od strane institucija i tela EU, putne troškove i troškove za reprezentaciju. To, takođe, podrazumeva i transparentnost fondova koje je EU usmerila korisnicima direktno ili neposredno putem sistema podeljenog upravljanja s državama članicama.
- **Obezbedi potpunu transparentnost procesa lobiranja:** osigurati potpunu transparentnost procesa lobiranja i spoljnog uticaja na proces donošenja odluka tako što će se uvesti obavezna registracija lobista, i obezbediti da to pravilo važi za sve institucije, tela i agencije, uključujući i Savet

EU i stalna predstavništva država članica.

- **Unapredi proaktivnu komunikaciju** s građanima i obezbedi da se platforme na društvenim mrežama, poput *Fejsbuka*, *Tvitera* i *Instagrama*, koriste ne samo za jednosmernu komunikaciju već i za uključivanje zainteresovane javnosti u debatu. Poslanici u Evropskom parlamentu treba da budu aktivniji u svojim kontaktima s građanima i treba da odgovaraju na upite građana u kratkom vremenskom roku i u potpunosti.

EU uspostavlja standarde transparentnosti u državama članicama i zemljama u procesu pristupanja

EU u svom delovanju treba da obezbedi ne samo transparentnost u radu EU institucija, agencija i tela već i postojanje zajedničkog minimalnog standarda za pravo na pristup informacijama od javnog značaja na teritoriji Evropske unije i u zemljama u procesu pristupanja EU. Imajući ovo u vidu, EU treba da:

- **Uspostavi minimum standarda za pravo na pristup informacijama:** EU treba da obezbedi da sve države članice i zemlje koje se nalaze u procesu pristupanja imaju zakonodavni okvir za pravo na pristup informacijama, u skladu s međunarodnim standardima (dobar primer za to je Konvencija Saveta Evrope o pristupu zvaničnim dokumentima i sudska praksa, između ostalog, Evropskog suda za ljudska prava).
- **Prati sprovođenje pravila transparentnosti u zemljama koje se nalaze u procesu pristupanja:** EU treba da uloži više resursa u nadgledanje poštovanja standarda transparentnosti javnih institucija na Zapadnom Balkanu.
- **Uspostavi standarde za pristup informacijama od javnog značaja u posedu privatnih subjekata:** Evropska unija je već regulisala pristup informacijama u posedu privatnih subjekata u određenim oblastima. Međutim, potrebno je obezbediti da se ovo osnovno pravo primenjuje na

sve informacije od javnog značaja koje su u posedu privatnih subjekata (kompanija), posebno u oblastima od javnog značaja kao što su: klimatske promene, pristup vodnim resursima, upravljanje zemljom i šumama.

- **Ojača zakonodavstvo u oblasti otvorenih podataka i uradi reviziju Direktive o informacijama javnog sektora (eng. *Public Sector Information Directive - PSI*)** tako da javni podaci budu svima dostupni besplatno (organizacijama civilnog društva, privatnim subjektima i javnosti). Fokus posebno treba da bude na potpunom i besplatnom pristupu setovima podataka visoke vrednosti, uključujući kompanije i zemljišne knjige.
- **Otvori pristup naučnim podacima:** Evropska unija treba da usvoji pravila za potpuni i besplatan pristup svim naučnim istraživanjima i sadržajima koji su finansirani iz javnih izvora. Ovo bi trebalo da se odnosi i na sva istraživanja koja finansiraju EU fondovi, uključujući i ona koja sprovode akademske i privatne istraživačke institucije.

Savet Evrope

Konvencija o pristupu zvaničnim dokumentima: zahtevati od država članica da ratifikuju i sprovode Konvenciju. Savet Evrope bi trebalo da uspostavi nadzorno telo ubrzo nakon ratifikacije desete države i da osigura da raspolaže resursima kako bi se vršila efikasna nadzorna uloga.

Standardi transparentnosti na nacionalnom nivou

Tokom sprovođenja projekta *YOU4EU* identifikovani su problemi sa zakonodavnim okvirom i njegovom primenom u svim zemljama u kojima se projekat sprovodio. Osnovne preporuke za sve zemlje su predstavljene ovde.

- **Obezbediti da kvalitet zakona o pristupu informacijama** odgovara ili prevazilazi

standarde postavljene u Konvenciji Saveta Evrope o pristupu zvaničnim dokumentima. Standard propisuje da sve informacije koje su u posedu javnih vlasti treba da budu predmet zahteva za pristup informacijama, da izuzeća treba da budu ograničena i da vreme za odgovore treba da bude kratko.

- **Ukinuti opasne odredbe koje se tiču zloupotrebe prava na pristup informacijama** i osigurati da se svaka odredba, koja postavlja ograničenja u pogledu količine, obima ili prirode zahteva, sprovodi od strane nezavisnog Poverenika za informacije putem specijalnog, ubrzanog procesa.
- **Unaprediti odgovaranje na zahteve građana i sprovođenje prava na pristup informacijama u skladu s postojećim pravnim okvirom**, kao i poštovanje pravno utvrđenih vremenskih okvira za odgovaranje na zahteve.
- **Ojačati i garantovati nezavisnost Poverenika za informacije**: sve zemlje treba da obezbede da su tela koja nadgledaju pravo na pristup informacijama (poverenici za informacije, saveti za transparentnost, agencije) u potpunosti nezavisna i imaju snažan mandat i nadležnosti.
- **Obezbediti postojanje i primenu sankcija za nepoštovanje nacionalnih zakona za pristup informacijama**: nacionalna nadzorna tela trebalo bi da imaju nadležnost sankcionisanja nepoštovanja pravila transparentnosti, uključujući reaktivno i proaktivno objavljivanje.
- **Zaštita privatnosti nasuprot javne informacije**: jasna pravila i smernice treba da obezbede da osnovna zaštita privatnosti nikada ne bude zloupotrebljena zadržavanjem informacije od javnog interesa, uključujući i informacije o procesu donošenja odluka i trošenju javnih sredstava.

Proaktivno objavljivanje

Kao rezultat istraživanja i diskusija u okviru ovog projekta identifikovane su preporuke za nacionalne vlasti u pogledu proaktivnog objavljivanja.

Nacionalne vlasti treba da obezbede:

- **Sveobuhvatno proaktivno objavljivanje na internetu** svih osnovnih informacija o radu javnih tela (na primer – spiskove zaposlenih, budžete, javne nabavke).
- **Potpunu transparentnost zakonodavnog procesa**: procedure koje regulišu usvajanje pravnih akata treba da omoguće pravovremeno informisanje građana o predloženim izmenama pravnog okvira i u vremenskom okviru dovoljnom za diskusiju, kao i da dozvole pravovremeni pristup svim dokumentima koja su nastala tokom ovih procesa.
- **Finansijsku transparentnost**: sve informacije o trošenju javnih sredstava treba da budu objavljene pre nego što ih javnost zatraži, u formatu koji je mašinski čitljiv.
- **Transparentnost kako bi se sprečila korupcija**: skupovi/baze podataka visoke vrednosti neophodni za borbu protiv korupcije, kao što su registri kompanija, zemljišne knjige i podaci o javnim nabavkama moraju biti dostupni.
- **Objavljivanje u najkraćem mogućem roku čak i tzv. sirovih podataka**: ključni podaci treba da budu objavljeni u beta verziji u ranoj fazi, čak i ako nisu 100% tačni, kako bi se obezbedilo da javnost proveri njihovu tačnost.

Obuka javnih službenika

Da bi standardi transparentnosti bili efikasni, neophodna je obuka relevantnih javnih službenika.

- **Trening o pravu na pristup informacijama**: svi javni službenici treba da budu obučeni o pravu na pristup informacijama. Službenici zaduženi za obradu i odgovaranje na zahteve za pristup informacijama treba da pohađaju specijalizovane treninge.
- **Trening o otvorenim podacima**: javni službenici i tehničko osoblje treba da budu obučeni o tome kako da podaci budu što dostupniji i upotrebljiviji.
- **U potpunosti osnažiti zaposlene u**

institucijama Poverenika za pristup informacijama od javnog značaja kako bi se osigurala njihova ekspertiza u oblasti prava na pristup informacijama. Ovo treba obezbediti kako kroz proces zapošljavanja tako i kroz stalne treninge, studijske posete i razmene.

- **Obučiti poslanike nacionalnih parlamenata** o nacionalnim i javnim EU politikama i osigurati da imaju na raspolaganju ekspertsku podršku koja će im pomoći u razumevanju koristi i rizika pravnih propisa o kojima odlučuju.
- **Obuka sudija:** sprovesti treninge o pravu na pristup informacijama i sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Suda pravde Evropske unije za sudije koje odlučuju u slučajevima o pravu na pristup informacijama.

II UČEŠĆE

Evropska unija i nacionalne vlade

- **Evropska unija, Savet Evrope i nacionalne vlade trebalo bi da razmotre kako da uspostave pravo na učešće u procesu donošenja odluka** kao jedno od osnovnih ljudskih prava. Ovo bi vodilo usklađivanju evropskog regiona sa ostalim delovima sveta, npr. s Južnom Amerikom, gde je pravo na učešće u procesu donošenja odluka priznato kao jedno od osnovnih prava Američkom konvencijom o ljudskim pravima.
- **Osigurati efikasne načine za uključivanje javnosti u mehanizme za učešće:** obaveštenja i pozivi za učestvovanje u stručnim grupama i drugim mehanizmima za učešće, moraju biti dostupni. EU treba da osnaži mehanizme za učešće aktera civilnog društva u stručnim grupama za usvajanje novih propisa, kao i u konsultacijama koje vodi Evropska komisija. Trenutno, obaveštenja o konsultacijama se prosleđuju prvenstveno onima koji su u registru lobista i ne postoji dovoljno proaktivnosti da se dopre do drugih zainteresovanih strana korišćenjem ostalih kanala komunikacije.
- **Kreirati podsticajnije kanale za učešće:** umesto glomazne Evropske građanske inicijative, koja ne daje rezultate u praksi, Evropska unija treba da izradi više kanala za učešće, koji ne zahtevaju visoku stručnost u različitim oblastima politika, ali koji dozvoljavaju zainteresovanim stranama da se uključe u diskusiju.
- **Omogućiti i osigurati efikasno sprovođenje pravnog okvira u oblasti javnih konsultacija** na nacionalnom i lokalnom nivou tako što će se uspostaviti procedure koje značajno umanjuju usvajanje propisa bez prethodno sprovedenih javnih konsultacija. Učešće velikog broja različitih aktera u ovom procesu treba da bude osigurano sveobuhvatnim širenjem informacija i poziva za učešće, jasnim rokovima za dostavljanje komentara i unapređenjem tehničkih kapaciteta portala koji omogućavaju e-učešće. Vlasti treba da uzmu u obzir sve podnete komentare, kao i da svaki pojedinačno obrade.
- **Izraditi mehanizme koji aktivno uključuju široki krug javnosti** u rasprave s donosiocima odluka. Ovo može da se organizuje u formi građanskih skupština koje uključuju reprezentativan broj članova javnosti, i sa osnovnim pravilima koja obezbeđuju da se predlozi zaista uključe u procese za donošenja odluka.
- **Uspostaviti kriterijume i pravila za obavezno učešće:** Evropska unija i njene države članice, zajedno sa zemljama koje se nalaze u procesu pristupanja, treba da usvoje pravila koja zahtevaju obavezujuće procese za učešće u određenim pitanjima, kao što je participativno budžetiranje na lokalnom nivou i mehanizmi za lokalni razvoj, koji su vođeni od strane zajednice. Svi ovi mehanizmi treba da budu uspostavljeni na takav način da garantuju da su sve društvene i marginalizovane grupe uključene i da ovakve inicijative nisu samo mrtvo slovo na papiru. Uvođenje ovakvih mehanizama treba da bude praćeno obrazovanjem građana o mogućnostima koje su im na raspolaganju, kao i kako da osiguraju pozitivne koristi kroz učestvovanje u njima.

- **Uključiti sve zainteresovane strane u specifične procese za donošenje odluka, kao i u zakonodavne procese:** koraci treba da budu preduzeti na početku procesa donošenja zakona i procesa donošenja odluka kako bi se osiguralo da su sve zainteresovane strane uključene, uključujući i druga vladina odeljenja na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i organizacije civilnog društva, predstavnike akademije, poslovnog sektora, predstavnike grupa na koje se propis ili odluka posebno odnosi. Sve savetodavne ekspertske grupe treba da u svoje članstvo uključe predstavnike svih zainteresovanih strana.
- **Oснаžiti digitalne kanale komunikacije i konsultacija s građanima i mladima** koristeći društvene medije na bolji način i kreirajući i koristeći različite digitalne alate (npr. aplikacije za mobilne telefone, platforme) u procesu donošenja odluka i pravnih propisa. Takođe, potrebno je dopuniti digitalnu komunikaciju javnim debatama, obrazovnim događajima u školama kako bi se došlo do što veće publike. Potrebno je obezbediti da teme o kojima se raspravlja budu od interesa za svakodnevnici građana.
- **Treninzi u oblasti digitalne pismenosti treba da budu dostupni ne samo u sklopu formalnog sistema obrazovanja već i van njega,** kao i za predstavnike javne uprave kojima je potrebna dodatna podrška i obrazovanje kada su u pitanju nove tehnologije.
- **Građansko obrazovanje:** nacionalne vlasti treba podstaći da obezbede da programi formalnog obrazovanja sadrže građansko obrazovanje i vaspitanje, koje ima za cilj podsticanje aktivnih građana, osnaženih i odgovornih, sa osećajem pripadnosti zajednici.

CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo ima odgovornost da deluje kako bi se osigurala značajna uključenost svih delova društva u ove procese.

U tom smislu, civilno društvo treba da:

- **Podrži i obrazuje građane o značaju aktivnog učešća,** kako da izraze svoja pitanja, kako da formulišu preporuke za unapređenje politike, kako da uzmu učešće u procesima donošenja odluka na lokalnom, nacionalnom i nivou EU;
- **Organizuju treninge o pravu na pristup informacijama** i o tome kako da dobiju informacije, koristeći svoje pravo da podnesu zahteve;
- **Bude inovativno i kreativno** u načinima za uključivanje građana, npr. motivisanjem građana da koriste javne podatke i započnu javne rasprave, koristeći tehnike video-igrice;
- **Koristi mogućnosti alata za e-učešće:** civilno društvo treba da razvije alate za e-učešće i e-platforme za glasanje i da bude spremno da ove resurse podeli s javnim vlastima;
- **Vrši pritisak na vlade da koriste alate za e-učešće** i motiviše građane da učestvuju u procesima donošenja odluka korišćenjem ovih kanala;
- **Uvek otvoreni kod:** obezbediti da sva rešenja koja su usmerena ka građanima budu zasnovana na otvorenom kodu, kako bi bila podeljena i unapređena od strane drugih učesnika;
- **Prikuplja i deli primere najboljih praksi i standarda za građansko učešće** u različitim oblastima, kao što je participativno budžetiranje, sistem za peticije;
- **Brani pravo na transparentnost i učešće i izražava zabrinutost** kada vlade usvajaju politike koje ugrožavaju, umanjuju ili ne štite principe demokratije i dobrog upravljanja na efikasan način;
- **Identifikuje prepreke za učešće u lokalnim zajednicama** i priprema preporuke za vlade i Evropsku uniju kako bi se ove prepreke ukinule.

YOU4EU NACIONALNE PREPORUKE CRNA GORA

Imajući u vidu potrebe država koje učestvuju u sprovođenju *YOU4EU* projekta, identifikovali smo ključne preporuke za nacionalne vlasti na nivou svake države, a koje su od velike važnosti za unapređenje građanskog učešća i jačanje transparentnosti.

HRVATSKA

Vlasti u Hrvatskoj treba da:

- Obezbede da javni podaci budu objavljeni elektronski po obrascu koji se može pretraživati, koji je mašinski čitljiv, za višekratnu upotrebu, besplatan i s podacima koji su redovno ažurirani. Takođe, pozivamo Ministarstvo pravosuđa Hrvatske da povuče predlog da se naplaćuje pristup podacima iz Sudskog registra;
- Omoguće da institucija Povjerenika za informiranje ima adekvatne finansijske i ljudske resurse, kao i da osnaži nadležnosti za unapređenje mehanizma za sankcionisanje javnih vlasti koje ignorišu zahteve za pristup informacijama ili odbijaju da obezbede tražene podatke;
- Osiguraju da se Opšta uredba za zaštitu podataka o ličnosti (eng. *General Data Protection Regulation* - GDPR) tumači u skladu s pravom na pristup informacijama i da, u prvom redu, ne ograničava novinarima i predstavnicima civilnog sektora pristup relevantnim podacima koji su usmereni na borbu protiv korupcije, kao što su podaci o politički istaknutim osobama, njihovoj imovini i potencijalnim sukobima interesa;
- Iskoriste predsedavanje Hrvatske Savetu Evropske unije (EU) da unapredi transparentnost rada Saveta Evropske unije, kao i da osnaži saradnju Saveta EU s drugim institucijama EU, posebno Evropskim parlamentom, tako što će razviti integrisan sistem koji će omogućiti veću transparentnost celokupnog zakonodavnog procesa EU.

U Crnoj Gori potrebno je da:

- Ministarstvo javne uprave Crne Gore iz Predloga zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, obriše odredbu o „zloupotrebi“ prava na traženje informacija, jer je ova odredba preširoko definisana i ostavlja mesta za proizvoljna i neopravdana odbacivanja zahteva od strane državnih organa;
- Vlada Crne Gore unapredi Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja tako što će obezbediti da sva izuzeća budu jasno i precizno definisana, da su opšta izuzeća isključena, kao i da sva druga ograničenja nisu definisana drugim zakonskim propisima;
- Vlada Crne Gore izmeni Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja kako bi svako izuzeće od prava na pristup bilo srazmerno cilju zaštite javnog interesa u skladu s Konvencijom Saveta Evrope o pristupu zvaničnim dokumentima, koju je Crna Gora ratifikovala. Ovo uključuje izuzetke koje štite obaveštajni i bezbednosni sektor;
- Sve javne vlasti osiguraju da, kada god je izuzeće primenjeno, tražilac informacije bude obavešten o opravdanosti za uskraćivanje informacije, kao i o predloženom periodu trajanju ove mere;
- Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i Upravni sud obezbede da se o predmetima odlučuje meritorno, kako bi se garantovao efikasan pristup pravdi u oblasti slobodnog pristupa informacijama.

SRBIJA

Vlasti u Srbiji treba da:

- Nastoje da obezbede viši nivo učešća građana i bolju saradnju između državnih institucija i civilnog društva, tako što će uspostaviti okruženje u kome država, u okviru procesa donošenja odluka i kreiranja

politika, uvažava i prepoznaje aktere civilnog društva kao partnere, a ne kao neprijatelje;

- Unaprede sistem i mehanizme za javne konsultacije, tako što će značajno umanjiti broj pravnih propisa koji mogu da budu usvojeni po hitnoj proceduri i bez prethodnog učešća aktera civilnog društva u njihovom definisanju;
- Poboljšaju sistem za sprovođenje javnih konsultacija tako što će produžiti rok za konsultacije, učiniti kanale za objavljivanje poziva za učešće u procesu što je moguće raznovrsnijim, kao i unaprediti mehanizme za obezbeđivanje povratnih informacija (nakon održanih konsultacija) civilnom društvu i zainteresovanim građanima;
- Ojačaju okruženje za slobodu izražavanja uspostavljanjem boljeg sistema zaštite bezbednosti novinara kako bi se preokrenuo trend pretnji i napada u poslednjih nekoliko godina. Potrebno je poboljšati sprovođenje zakona, kao i relevantnih zakonskih odredbi, a vlasti bi trebalo javno da osude svaki slučaj pretnji slobodi izražavanja.

SLOVENIJA

Vlasti u Sloveniji treba da:

- Preduzmu korake za unapređenje građanskog učešća tako što će u proces donošenja pravnih propisa uključiti predstavnike organizacija civilnog društva koje imaju stručnost u specifičnim oblastima, kao što je uspostavljanje savetodavnog, ekspertskog odbora organizacija civilnog društva koji bi pomagao ministarstvu nadležnom za pitanja životne sredine u procesu kreiranja politika i unapređenja pravnog okvira;
- Osiguraju uključivanje stručnjaka i javnosti u proces javnih debata i konsultacija u pitanjima koja se odnose na zaštitu životne sredine;
- Uspostave mehanizme i pravila u okviru procesa donošenja pravnih propisa koji obezbeđuju unapređenu međusektorsku koordinaciju;

- Razviju dugoročne strategije u specifičnim oblastima, kao što je npr. energetika i zaštita životne sredine, i uspostave bolje mehanizme kako bi se i naredne vlade pridržavale ovih strategija, bez obzira na promenu političke vlasti;
- Organizuju više aktivnosti između predstavnika EU i institucija i građana na lokalnom nivou. Ovo treba da bude učinjeno imajući u vidu prednosti ovakvih povezivanja, uključujući i pozitivne ishode za poslanike u Evropskom parlamentu koji su bili aktivniji u svojim lokalnim sredinama tokom mandata, i tako dobili više glasova na izborima za Evropski parlament;
- Razviju jasnije i dostupnije kanale komunikacije za predstavljanje značaja povezivanja i saradnje na evropskom nivou, kako bi se umanjio evroskepticizam i doprinelo razvoju aktivnijeg evropskog građanstva.

ŠPANIJA

Vlada u Španiji treba da:

- Reformiše pravo na pristup informacijama od javnog značaja tako što će usvojiti Zakon o pravu na pristup informacijama, a za čije usvajanje je potrebna apsolutna većina u Donjem domu parlamenta (eng. *Organic Law on the Right of Access to Information*), u skladu sa članom 20.1 Ustava Španije o slobodi izražavanja;
- Proširi Zakon o transparentnosti tako da bude primenjiv na sve tri grane vlasti – izvršnu, zakonodavnu i sudsku – kao i na sva tela koja obavljaju javne funkcije ili primaju javna sredstva;
- Osnaži nadležnosti Saveta za transparentnost kako bi mogao da sankcioniše sva kršenja Zakona o transparentnosti, i unapredi njegove finansijske i ljudske resurse tako da može vršiti potpune revizije primene zakona i sprovede strukturne izmene u cilju jačanja transparentnosti, uključujući i obuku javnih službenika;
- Zahteva od javnih tela da objavljuju izveštaje

o primeni Zakona o transparentnosti, zajedno sa svim odgovorima na zahteve za dostavljanje informacija na Portalu za transparentnost (eng. *Transparency Portal*);

- Obezbedi transparentnost vlasništva kompanija tako što će garantovati potpun i slobodan pristup kako registru kompanija tako i budućem registru stvarnih vlasnika, čineći oba registra dostupnim u formatu otvorenih podataka;
- Uspostavi platforme za učešće građana koje će omogućiti interakciju između građana i institucija, kao što je participativno budžetiranje ili konsultacije u oblasti promene zakona. Na primer, platformu koju koristi Gradska vlada Madrida (*Consul*) takođe koriste i opštinski, regionalni i nacionalni subjekti širom sveta, a koja je potvrđena od strane Partnerstva za otvorenu upravu (eng. *Open Government Partnership* - OGP).

Preporuke u ovom dokumentu su rezultat istraživačkih aktivnosti i serije debata koje su organizovane u okviru projekta *YOU4EU – Učešće građana 2.0*.

Istraživačke aktivnosti sprovedene su u periodu decembar 2018. godine – jul 2019. godine i uključile su kampanju na društvenim mrežama, putem koje su prikupljena pitanja građana za različite aktere i donosioce odluka, potom prikupljanje odgovora od strane zainteresovanih strana na postavljena pitanja, kao i objavljivanje publikacije *50 pitanja od tebe za EU* (eng. *50 Questions from YOU to the EU*), u kojoj su predstavljena najznačajnija pitanja građana i dat pregled preporuka za unapređenje građanskog učešća.

U sklopu ovog projekta, između septembra i decembra 2019. godine, organizovana su četiri javna događaja i to u: Hrvatskoj, Sloveniji, Crnoj Gori i Srbiji. Učesnici na ovim događajima imali su priliku da razmene mišljenja o glavnim izazovima za uspostavljanje transparentnog i inkluzivnog društva na nacionalnom, kao i na nivou EU.

U sprovođenju projekta *YOU4EU – Učešće građana 2.0* učestvovala su sledeće organizacije: *Beogradska otvorena škola* (Srbija), *Access Info Europe* (Španija), *Gong* (Hrvatska), *Institut alternativa* (Crna Gora) i *PiNA* (Slovenija).

Projekat je sproveden od septembra 2018. godine do februara 2020. godine i finansiran je u okviru programa *Evropa za građane i građanke*.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I GRAĐANSKOG UČEŠĆA

BOŠ | BEOGRADSKA
OTVORENA
ŠKOLA

GONG

institut alternativa

piNa